

Útinapló a magyar közművelődés „ekhós szekkeréről” 8.

(Kecskemét, Dabas)

Vác városát elhagyva, Kecskemét felé indult az ekhós szekér, Németh László Kert-Magyarország programjának minta-városába. A hosszú úton olvasni való is akadt bőven, erről a jólelkű váci kollégák gondoskodtak, gazdagon megpakolva a szekeret könyvekkel, kiadványokkal, újságokkal. Mindig nagyra becsültem azokat az embereket, akik a fontos dolgokat értelmes szavakkal, egyszerűen, jóformán mindenki számára érthetően képesek megfogalmazni. Hála Istennek, a közművelődésről, ezen belül a művelődési házak szerepéről lassan könyvtárnyi irodalmunk van, igaz szerényebb könyvtárnyi. Iványi Károlyné szavait most mégis ide másolom a Váci Polgárban megjelent interjúból, mindannyiunk okulására: „Mit tud segíteni ma a közművelődés?- hangzik a kérdés.

A közművelődés kicsit elvontnak tűnő fogalom, munkám során mégis úgy gondolom, hogy a mindennapokat átfogó tevékenység. Nagyon sok embernek van szüksége arra, hogy találjon egy helyet, egy közösséget, civil szervezetet, egy olyan színteret, ahová tartozhat. Amikor egy közösség összejön – vagy elmegy együtt szórakozni, kultúrálódni, vagy maga is elkezd programokat szervezni. Én úgy érzem, hogy ezekkel a közösségekkel természetes módon vagyok kapcsolatban. Amikor hozzánk fordul egy szervezet, egy alapítvány és megmondja, hogy mit, hogy szeretne, akkor rögtön, ösztönösen bekapcsolódik a közművelődésbe. ...

Átfogjuk az emberek életének egy olyan területét, amelyben – ha valakiben egy kicsi ambíció van, vagy ha érez magában tehetséget, vagy csak hiányzik neki egy közösség – akkor itt, a segítségünkkel megtalálhatja. Amikor igényekkel, elképzelésekkel érkeznek, akkor nekünk azt fel kell karolnunk, meg kell valósítanunk, segítenünk kell a felszínre törését. Hogy ez mindig, mindenkor olyan színvonalú legyen, amit érdemes támogatni –a mi felelősségünk.”

Irénekének sikerült pontosan, világosan megfogalmazni a közművelődés emberközpontságát. Köszönet érte.

A jó hangulatú olvasás és jegyzetelés közben észrevétlenül megérkeztünk a friss

hóeséstől egészen középkoriassá elcsendesült kecskeméti városközpontba. Noha tudjuk jól, a város helytörténetének gazdag irodalmából, hogy a *hírös* város valójában a 19. században vált nagyvárossá. Olyan várossá, amely nem elnyomta és kiszivattyúzta vidékét, hanem a *homokhátsági tájhaza* (Németh László szép kifejezése) éltető, kiszolgáló központjaként lehet napjainkban is a kiegyensúlyozott, sajátosan magyar polgári fejlődés minta városa. A Magyar közművelődésért programsorozat fontos célja többek között a *szakmai azonosságtudat erősítése, finom szövetének, gazdag rétegzettségének érzékeltetése*.

A *közművelődés* protestáns kollégiumi hagyományait elevenítettük föl Sárospatakon, Debrecenben, Pápán, Vasvár a középkori szerzetesrendek és polgárok kultúrafejlesztő életéből mutatott be szép példákat. A katolikus aranykor, a barokk évszázadok gazdag örökségét is megkaptuk útravalóként Vác városában. A keszthelyi helikonon a magyar arisztokrácia és főnemesség kultúra-pártoló szerepének jelentőségét mérhettük föl, Baján a sokféle kultúra együttélésének, egymást erősítésének, elfogadásának és tiszteletének hagyományát érezhettük a maga élő eleveniségében. Békés-megye, Győr és Kecskemét az Osztrák-Magyar monarchia közművelődési kibontakozásáról adott hírt gyönyörű épített örökségével, nagy teljesítményekre képes egyesületi életével, oktatási és közművelődési intézményeivel. A szakmai múlt e néhány történelmi összetevőjének felvillantása után az elmélyült szakmunkák közül ezúttal B. Gelencsér Katalin: *A tudás, a megismerés és a társas megértés öröme* címmel a közelmúltban megjelent könyvére hívom fel a figyelmet. Egyben szívből ajánlom mindazoknak ezt az alapművet, akik a magyar közművelődésben találták meg élethivatásukat és a művelődéstörténet, művelődéstudomány kérdéseiben szeretnék megújítani a főiskolai, vagy az egyetemi évek óta nem sokat bolygatott ebbéli tudásukat. Azok számára, akik olyan szerencsések lehettek, hogy egyetemi hallgatóként részesei lehettek *Gelencsér Katalin sodró lendületű, az egyéni stílus számos jegyétől felejthetetlen előadásainak*, a könyv megszerzése okozhat csupán gondot, ám az elolvasás múlhatatlan vágya minden valószínűség szerint legyőzi majd ezt a nem lebecsülendő akadályt is.

A kecskeméti városháza a magyar építészet-történet egyik műremeke. A Lechner

Ödön által tervezett épület a szecessziós stílus minden szépségét felvonultatja. Az épület első emeleti díszterme a Magyar közművelődésért programsorozat vendégeinek érkezésétől, fogadásától lett étellel teli. A város érdeklődő közönségét gyarapították a sorozat szinte minden korábbi helyszínéről érkező barátok, kollégák (például a Marczibányi téri Művelődési Központ – becenevén „Marci” – teljes munkatársi gárdája ékesítette az egyébként is gyönyörű terem jobb első, az is lehet, hogy második széksorát).

A tanácskozás fontos témája: *ifjúság – köznevelés – közművelődés*, Kecskemét város vonzása, a Két Kata, Józsa Kata és Gyenes Kata, valamint a helyi segítő kollégák profi szervezése, a sorozat lassan szép-egésszé terebélyesedése egyaránt magyarázhatja, hogy 2012. januárjának ezen az igazi havas-téli reggelén megtelt a méltóságot sugárzó díszterem a magyar közművelődés elszánt zarándokaival. Ezúttal is gazdag részanyagokkal gyarapodott a Magyar közművelődés formálódó Országos Szakpolitikai Konceptiója.

Buda Ferenc Kossuth-díjas költő saját versét szavalta, páratlan élménnyel indítva a programot. Az egész országból összesereglett vendégeket dr. Zombor Gábor, Kecskemét Megyei Jogú Város polgármestere köszöntötte.

A szakmai rendezvényt Halász János, a Nemzeti Erőforrás Minisztérium parlamenti államtitkára nyitotta meg. Röviden ismertette a kormány törekvéseit a törvényalkotás folyamatában – melynek során figyelembe kívánják venni a szakmai szereplők és a képviselők javaslatait is; többek között ezért rendeznek országjáró konferenciákat is, emelte ki a Magyar közművelődés program-sorozatának egyik fő célját. Köszöntő beszédében utalt arra, hogy *a magyar közművelődés megújulásában kulcsszerepe van a közösségi művelődés modellértékű programjának.*

Cserép László főosztályvezető a már célegyenesbe érkezett Szakpolitikai Konceptió alapvetéseit ismertette átfogóan a hallgatósággal. Visszautalva államtitkár úr *közművelődés és közösségi művelődés viszonyát értelmező gondolatmenetére* megerősítette, hogy a dokumentumban a kiemelt szakterületek között is szerepel a közösségi művelődés, illetve valamennyi fejlesztési program a közösséget határozza meg a társadalomfejlesztés alapegységeként. A széksorok között ülve is érzékelhető volt, hogy *a stratégia-alkotás ma nem más, mint a*

párbeszéd művészete.

Mák Kornél alpolgármester úr köznevelés és közoktatás történelmi egymásra utaltságát, stratégiai szövetségét emelte ki mondanivalójában. *A népoktatás és felnőttoktatás* fejlődése jelentősen befolyásolta az Osztrák-Magyar Monarchia társadalmának, így közművelődésének a dinamikáját. *A közművelődés e két terület segítségével, ezen alapulva töltötte, és tölti be ma is hivatását az ország modernizációjában.*

E folyamat az iskolahálózatok fokozatos differenciálódásával gazdagodott. Az iskolai képzési és nevelési programok a huszadik század folyamán számos formában kapcsolódtak az iskolán kívüli művelődési, közösségi, önképző alkalmakhoz. Külön kiemelte az egyházak szerepének fontosságát, illetve a határon túli magyarok kapcsolatrendszerében ennek a prioritásnak következetes érvényesítését.

Katonáné Szabó Gabriella, Kecskemét Megyei Jogú Város alpolgármestere a stratégiai magasságokból Kecskemét önkormányzatának földközeli kalauzolta a hallgatóságot, megismertette az egybegyűttekkel azt a gazdagon rétegzett gyakorlatát, amelyben kiteljesedik Kecskemét ifjúsági művelődése. Számos szép és eredményes beszámolóban hallhattunk Kecskemét városának ifjúsági művelődéssel kapcsolatos civil-közösségi gyakorlatáról. Befejezésül a Kecskeméti Ifjúsági Otthon igazgatója, Józsa Kata mutatta be intézményük munkáját szép dia képekkel illusztrálva mondanivalóját. Napjainkban, az egész országban már sok helyet érint ama „TÁMOP-Ösvény”, amelynek szép és szerencsés állomása az Ifjúsági Otthon is. Az „Építő közösségek” pályázati programjainak beszámolóját hallgatva mégiscsak jó érzés volt arra emlékezni, végül is sikerült beazonosítani az Európai Unió szakmai köreiben is a *magyar közművelődés* sokszínű tevékenységeit és alapintézményeit. Józsa Kata előadását hallgatva, amelyben a pályázatok eredményeként megvalósuló szakmai eredményeket mutatta be, bizony a nem lebecsülhető felelősség nyomása alatt gondoltam arra, hogy *az eredményekről készített országos számvetéssel sem maradhatunk adósak, hiszen ez a következő időszak támogatásainak megalapozásához nélkülözhetetlen.* Legalább olyan fontos a magyar közművelődés tényleges megújulásának a bizonyításához is.

A délután a gyakorlaté volt, a változatos bemutatókról Józsa Kata és munkatársai gondoskodtak. Mielőtt búcsút vettünk Kecskeméttől, megcsodálhattuk Bahget Iskander, szír származású fotóművész Kecskemét témájú fényképeiből válogatott kiállítását is. Képeit nézve különös érzés volt felismerni a csodát, amire csak a kultúra teszi képessé az embert. Bahget Iskander az elmúlt évtizedekben *szenvedélyes kecskeméti lett*, a város, a hozzátartozó táj, az itt élő emberek műalkotásba fogalmazása nem más, mint ennek a szenvedélynek formagazdag megnyilvánulása. Ez a kitűnő művész, megérezve a másik megértésének örömét Baján, a sorozat korábbi helyszínén úgy fogalmazott, hogy alkotó mindennapjaiban azon munkálkodik, hogy az arab és a magyar kultúrát olyan erős kapcsolat és kölcsönös megbecsülés jellemezze, amilyenre a lengyel-magyar barátság mutat évszázados példát. A kultúra napja közeledtével, e művészi hitvallás megörökítése az Útinaplóban talán érthető. Tiszta szívből kívánom Bahget Iskandernek, örök mosolyával, tiszta hitével, újabb és újabb képeivel sokáig gazdagítsa még e két népet, különösen Kecskemét értő és szerető közönségét.

A búcsúzás nehéz perceiben nem feledkezhetünk meg Polyák Berci barátunkról sem (fiúkori nevén: Polyák Albert), aki a mai nap valóban sokszínű és nehéz programját értelmező, összekötő szövegekkel egységesítette, és kérlelhetetlen elnökként, az idővel jól gazdálkodott, mindannyiunk meglegedésére. A Magyar Közművelődés programsorozatban a levezető elnöki szerepet a többi helyszínen (a helyszín 15, de 16 esemény), érdekes módon, kolléga nők vállalták, vonzó eleganciával, következetes precizitással. Berci önbizalom erősítő, mondhatni kun helytállása azért is érdemel megörökítést, hiszen a fentebb említett két erény nem feltétlenül tartozik egy elképzelt férfi swot-analízis erősségei közé.

*

Indultunk tovább ekhós szekerekkel a szürkületben is fénylő TÁMOP-Ösvényen, hogy Dabas városáig meg se álljunk, ahol a magyar közművelődés több jeles személyisége várta 2012. január 18-án nagy szeretettel az érkező vendégeket. Mindenek előtt a *Dabasi Közművelődési Birodalom* (amelynek csatolt részei az Ország Közepe Kistérség közművelődési intézményei és szervezetei) követésre méltó köz- és szakmai megbecsülésnek örvendő karmestere, Tapodi Kata, a Kossuth Művelődési Központ igazgatója, a Magyar Népművelők Egyesületének

ügyvezető alelnöke.

Érdemes egy zenei hasonlattal bemutatni a helyszín hangulatát. A kecskeméti program egy klasszikus szimfóniához állt közel, Dabason a kamarazene mesterei tették felejthetlenné a napot. Egy szimfóniában még előfordulhat, hogy egy-egy muzsikus melléfog, netán az összhang nem mindig tökéletes. Ez a kamarazenében már elképzelhetetlen. Nem véletlen, hogy az utókor számára talán a 9 szimfóniája által leginkább ismert géniusz, Beethoven élete utolsó két évében már csak vonósnégyeseket komponált.

Dabason a magyar közművelődés profin összehangolt kamara játékát figyelhettük jó érzéssel. A Kossuth Ház Galéria termei adtak otthont a programnak. A stratégiai témakörök közül a kistérség és járás viszonya, az önkormányzati szerepvállalás jövője, a művészeti élet és a közművelődés kapcsolata szerepelt.

Finom eleganciával összeállított kamara kiállítás mutatta be a kistérség településeinek közművelődését. Az esztétikusan megtervezett tablókon látott értékek nyomatékosították azt a gazdagságot, amit a magyar közművelődés képvisel ma Magyarországon és a világban. Ami nagyon fontos, hogy ez a gazdagság - a magyarországi kulturális intézményekkel összehasonlítva – a legdemokratikusabb módon jut el a polgárokhoz. Táborfalva gyönyörűen felújított művelődési háza Budapest V. vagy akár VI. kerületének bármely pontján kedvelt helye lenne a közösségeknek, amennyiben e kerületekben még vannak ilyenek. A tablókon látható közösségek, csoportok és szép művelődési házak e térség életterejének, jövőjének példái. Az Integrált Közösségi Tér című birtokos Bessenyei György Művelődési Ház Bugyi városában büszkén hirdeti névadójának gondolatát, reformkori kötődését a „tsinos beszélgetések és eszmesúrlódások” központjaként.

A közművelődés szakmai identitásának reformkori megalapozása több mint szakmatörténeti kuriózum, tudatosíthattuk magunkban Dabason, a kishemesi reform-világ központjában, ahol e társadalmi réteg kúriái feltűnő gyakorisággal vannak jelen, a térség múltjának meghatározó elemeként. A magyar közművelődésért programsorozat egyik legfontosabb feladata e szakma reformkori gyökereinek bemutatása, és megtisztítása mindentől, ami zavarja kibontakozásának tisztánlátását. Mindenek előtt azért, hogy jól láthatóan megkülönböz-

tessük és leválasszuk a magyar közművelődés sikeres, több mint 200 éves modernizációs-társadalomfejlesztő programját az úgynevezett *szocialista közművelődés* ideológiai tehertételeitől, és más, szívósan tovább éltetett előítéletektől. 2012. január 18-án Dabason is bebizonyosodott, hogy a művelődési házak új generációja a legkisebb településen, közép és nagyvárosokban egyaránt képes közhasznú feladatait teljesíteni, a művelődés közösségi alkalmait biztosítani a hátrányos helyzetű rétegeknek pontosan úgy, mint az alkotás szenvedélyével megáldott személyiségeknek, vagy az érdekeiket érvényesíteni akaró, az értékeiket ápoló közösségeknek. A törvényalkotók felelőssége, hogy e hivatás gyakorlásához a jövőben is legyen elég muníciója ezeknek a művelődési házaknak, könyvtáraknak és közgyűjteményeknek, az őket működtető és fenntartó önkormányzatoknak, vagy társulásoknak. Erről a másra át nem hárítható felelősségről is beszélt Kőszegi Zoltán országgyűlési képviselő, Dabas polgármestere.

A dabasi mikrokozmosz azért lehet sikeres modell, mert olyan lényegi és általános tartalmakat hordoz minden megnyilvánulásában, mint a minőség, a személyiség- és közösség-építés szenvedélye, s teszi mindezt illő szerénységgel, ám annál ragyogóbb teljesítmények sokaságával. Erről szólt Zsírosné Pallaga Mária, az OKTKT (íme: Ország Középe Többcélú Kistérségi Társulás) alelnöke, Hernád polgármestere. Amit előadott stratégia-módszertan szempontjából példásnak értékelhető, előadói teljesítménye úgyszintén. A programsorozat dabasi állomása is igazolta, hogy a majdani járásokban szükség van a közművelődési fejlesztéseket koordináló járási közművelődési kerekasztalokra (a mozaikszavak kedvelőinek kopácsolom ide: JKK-ra).

Tapodi Kata közművelődés és művészeti nevelés kérdéseit érintette a sikeres TÁMOP pályázatok tükrében. Nem is tudom egyelőre felbecsülni azt a hatást, amit ez a fejlesztési program jelent szakmánk történetében. Csak legyen erőnk a Magyar közművelődésért sorozathoz hasonlóan az összefogásra, az egymásról tudásra és a folytatásra, hangoztak Kata előadást záró gondolatai.

Az előadóktól nem messze, egy másik teremben, a történéseket bizonyos távolságtartással vagy inkább tartózkodással figyelte Kerekes László, Dabas közösségi-művészeti életének, számomra és az ország népművelő társadalma

számára a magyar közművelődés utóbbi évtizedeinek meghatározó szakembere. Mit ne tudna ő, amiért most oly sokan éjt nappallá teszünk! A salgótarjáni József Attila Megyei-Városi Művelődési Központ (becenevén „Józsi”) becsült emlékü igazgatója, majd a közművelődés-irányítás frontembere, az 1997. évi CXL. törvény szövegezésének spiritus rektora csak figyelt. Az Útinaplónak nem lehet feladata, hogy Kerekes László életútját bemutassa (jelen sorok szerzője erre vonatkozóan sok jegyzettel várja a boldog békeidőket), még csak az sem, hogy Dabas közművelődésében játszott sokféle szerepét felsorolja. Életművéből egyetlen motívumra irányíthatom csupán e stratégiaalkotó és törvényt szövegező hónapokban a figyelmet, nevezetesen a közművelődés országos szakfelügyeletére, amely intézménynek Ő volt a kigondolója és jogszabályi megalapozója. „Őrzők, vigyázzatok a strázsán” – választotta e hivatást Fábri Zoltán, a felvidéki Stószon, a magyar kisebbség erkölcsi és szellemi öntudatát folyamatosan éltető „remete”. Kerekes Laci is remete Dabason. De művére mindnyájunknak kötelessége vigyázni, legyünk akár a strázsán, vagy bárhol, akik barátoknak, kollégáknak, példaképnek tudhatjuk Őt.

A kamarazene, pontosabban a helyes arányokkal, emlékezetes kulcsínnel és belbeccsel összehangolt program súlyos hozadékaival indulhattunk tovább az ország közepéből az ország északi peremének nem is oly régen még a vas és az acél megművelésétől virágzó székhelyvárosába, Ózdra.